

POVODOM 30 GODINA PRVOG ENDOSKOPSKOG KIRURŠKOG ZAHVATA U HRVATSKOJ

Prof. dr. sc. IVO SOLDI, dr. med.
Klinika za kirurgiju, KB „Sveti Duh“

Kolecistektomija je jedan od najčešćih kirurških postupaka današnjice. Od 15. srpnja 1882. godine, kada je Carl Langebuch u Berlinu učinio prvu uspješnu humanu kolecistektomiju, trebalo je proći više od stoljeća do prve laparoskopске kolecistektomije (LK) koja je učinjena 1985. godine, također u Njemačkoj. Endoskopska kirurgija (EK) u simptomatske kolelitijaze od 90-ih godina prošlog stoljeća pa do danas zasigurno je jedno od najvećih dostignuća suvremene abdominalne kirurgije. EK je tijekom posljednjih desetljeća doživio golem napredak, ne samo glede bilijarne kirurgije, već i gotovo svih ostalih zahvata u abdominalnoj kirurgiji. Primjenom novih tehnoloških dostignuća kirurg je mogao unaprijediti i svoj posao. Gledajući kroz povijest, mnogi zahvati u kirurgiji, kao što su kolecistektomija, apendektomija, operacije preponskih kila, debelog crijeva i želudca, radile su se na isti način, uz male razlike u načinu operiranja pojedinih kirurških škola. Zahvaljujući razvoju tehnologije posljednjih desetljeća dvadesetog stoljeća i kirurgija prihvaća nova tehnološka rješenja. Razvija se mnoštvo novih postupaka u kirurgiji, a najveći napredak i promjena nastali su pojavom EK-a. Mnogi endoskopski kirurški zahvati danas su široko prihvaćeni i od pacijenata i od kirurga, ponajprije zbog manje ozljede organizma. Ta težnja prati medicinu već tisućljećima, od Hipokrata, koji je rekao *primum non nocere*, što je do danas ostalo temeljno načelo medicine. Suvremena povijest EK-a službeno započinje 1985. godine (E. Mühe), odnosno 1987. godine (J. Barry McKernana). EK-om su se u bolnici „Sveti Duh“ kirurzi

bavili još sedamdesetih godina prošloga stoljeća, osobito endoskopijom debelog crijeva, koledokusa te primjenom lasera u endoskopiji debelog crijeva. Boraveći na 1. Svjetskom kongresu o primjeni lasera u medicini u Lisabonu 1990. godine dr. Zoran Čala i dr. Davorin Velnić imali su priliku gledati videoprikaz o laparoskopskoj kolecistektomiji J. Barrya McKernana i suradnika (SAD). Po povratku u Hrvatsku o tome su obavijestili dr. Branimira Cvitanovića, u to vrijeme predstojnika Klinike za kirurgiju, koji je podržao zamisao da i oni izvedu endoskopsku operaciju u Hrvatskoj. Uz pomoć vodećih ljudi u tvrtkama Olympus i Johnson&Johnson, a posebno gospodina Darka Mijatovića, u to vrijeme predstavnika Olympusa, nabavili su opremu i instrumentarij za izvođenje endoskopskih operacija. Nakon priprema i edukacije u Hamburgu te kod dr. Nade Vodopijice, općeg kirurga i urologa u Slovenj Gradecu, bili su spremni za izvođenje laparoskopskog zahvata. Prvi LK, koji je ujedno bio i prva endoskopska operacija u Hrvatskoj, učinjen je 12. svibnja 1992. godine. Dr. Čali asistirali su dr. Branimir Cvitanović i dr. Žarko Pasini, a opću anesteziju vodio je dr. Ivica Budinščak. Željom uprave bolnice pozvani su novinari te je nastala i ova crno-bijela fotografija prve endoskopske operacije u Hrvatskoj (slika 1).

Operacija je protekla uspješno, bez ijedne komplikacije. Iznimno je važna bila podrška cijelog tima jer se počinjalo s nečim sasvim novim. Takav je operacijski tijek ohrabrio kirurge te su nastavili s rutinskim izvođenjem LK-a bez probiranja bolesnika. Nekoliko dana nakon operacije u bolnici „Sveti Duh“ učinjen je LK u Klinici za kirurgiju KBC-a Zagreb na Rebru. Nedugo nakon toga je učinjen i na kirurškim odjelima bolnica u Zadru, Šibeniku i Slavonskom Brodu. Treba navesti da su te operacije tada učinjene u vrijeme

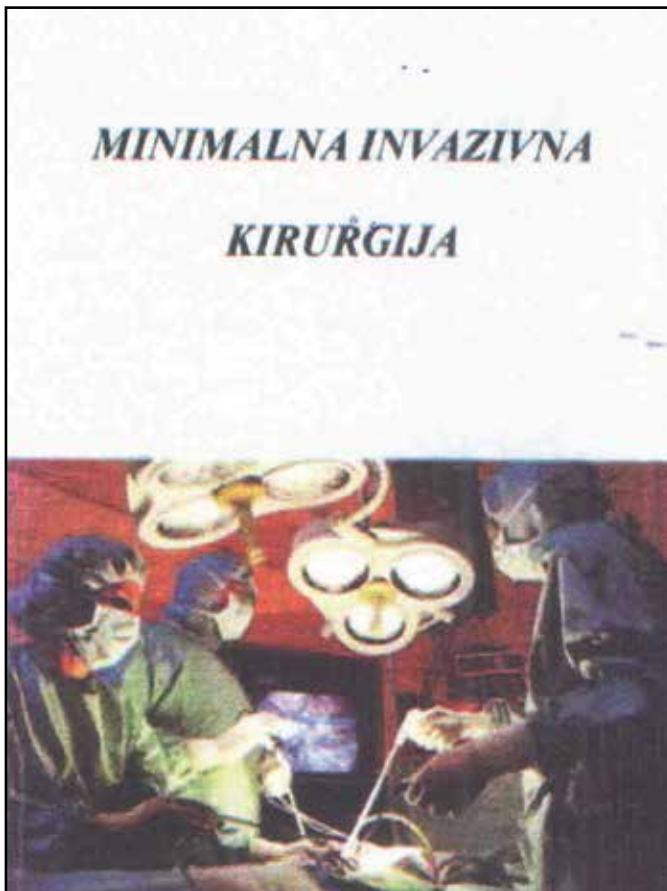
Slika 1. Prva laparoskopjska kolecistektomija u Hrvatskoj

rata i u gradovima koji su u to vrijeme bili izloženi granatiranju. U to vrijeme i kolege u KB-u „Mercur“ započinju s tim načinom operiranja.

Entuzijizam i suradnja kirurga koji su endoskopski operirali bili su značajan čimbenik i utjecali na brzo širenje endoskopske kirurgije. U srpnju 1992. održan je na Klinici za kirurgiju Opće bolnice „Sveti Duh“ u Zagrebu 1. Tečaj endoskopske kirurgije pod nazivom „Osnove laparoskopjske operacije“, a voditelji su mu bili dr. Zoran Čala i dr. Branimir Cvitanović. Važan čimbenik u širenju EK-a bili su sami bolesnici, kojima je ubrzo postalo jasno kako novi način operiranja za njih znači brži oporavak, kraći boravak u bolnici, manje boli i brži povratak poslu i svakodnevnim aktivnostima. Nesumnjivo je da je važan i znatno bolji kozmetički učinak endoskopskih operacija. Uz kirurge entuzijaste i bolesnike važan čimbenik u širenju EK-a bili su proizvođači opreme i instrumentarija za izvođenje endoskopskih zahvata. Oni su podupirali edukaciju kirurga i pratili razvoj EK-a, a jedan od njih bila je tvrtka „Ethicon Johnson&

Johnson“, koja je pokrenula časopis “Minimalna invazivna kirurgija” – prvi je broj tiskan u ožujku 1993. godine (slika 2).

U tom se broju navodi da je prva bolnica koja je izvela laparoskopsku operaciju u Hrvatskoj Bolnica „Sveti Duh“, Zagreb, i da je u posljednjih devet mjeseci izvedeno više od 190 LK-a. U to je vrijeme dr. Čala izveo i prvu intraoperativnu kolangiografiju i prvu endoskopsku apendektomiju u Hrvatskoj. Neposredno po povratku s Ethiconova tečaja o herniji u Hamburgu, dr. Čala 5. srpnja 1993. radi i prvu laparoskopsku operaciju hernije u pacijenta koji je imao desnu indirektnu herniju. Hrvatski kirurzi sudjeluju na 1. Kongresu Europskog društva za endoskopsku kirurgiju u Kölnu u lipnju 1993., što je bilo važno radi standardiziranja pojedinih operacija i zajedničkog kriterija za edukaciju. Kongres je bio poticaj za osnivanje Hrvatskog društva za endoskopsku kirurgiju HLZ-a koje je i utemeljeno 6. studenoga 1993. Za predsjednika mu je izabran dr. Čala. Na Skupštini su prihvaćeni simboli Društva, grb i pečat (slika 3.).

Slika 2. Naslovnica časopisa „Minimalna invazivna kirurgija“

Za grb, za koji je ideju ostvarila Jelena Korenčić, upotrijebljen je zemljovid Hrvatske koja je tada bila ugrožena i napadana, ali s velikom željom i nadom da će jednog dana izgledati kao i na zemljovidu. Slijedio je i 1. Hrvatski simpozij EK-a koji je održan 11. prosinca 1993. u Zagrebu s velikim brojem predavanja iz područja digestivne kirurgije, ginekologije, anestezije i torakalne kirurgije.

Slika 3. Logotip Hrvatskog društva za endoskopsku kirurgiju HLZ-a

U svibnju 2022. održan je i 15. Kongres EK-a s uvodnim predavanjem „30 godina laparoskopске kirurgije u Hrvatskoj“. Cilj je predavanja bio obilježavanje obljetnice prvoga takvog zahvata te stanje i razvoj LK-a u Hrvatskoj. Sudionike Kongresa pozdravio je prof. dr. Igor Stipančić, a u uvodnoj riječi izražena je želja da predavanje bude u sjećanju na velik jubilej, ali i poticaj za daljnji razvoj EK-a. U zaključku je navedeno da je nakon tri desetljeća EK postala sastavni dio svakodnevnog rada svih kirurških grana u Hrvatskoj. Blagodati ovog načina operiranja dostupne su svim bolesnicima u Hrvatskoj, a postotak laparoskopskih operacija sličan je broju tih postupaka u drugim europskim zemljama. Navedeni su podatci Klinike za kirurgiju KB-a „Sveti Duh“ o dosad izvedenih približno 17 000 LK-a, 1 500 laparoskopskih hernioplastika, a laparoskopске apendektomije postale su zlatni standard kod upale crvuljka. Najviše se operacija debelog crijeva radi laparoskopски, kao i različiti postupci barijatrijske kirurgije.

Posebno valja istaknuti da je veliku ulogu u razvoju EK-a odigralo Hrvatsko društvo za endoskopsku kirurgiju HLZ-a, koje je poticalo suradnju, razmjenu znanja i edukaciju kirurga. Sa zadovoljstvom navodimo da je u odnosu na prethodno razdoblje bitno porastao broj nastavnih, stručnih i znanstvenih tekstova. Udžbenik „Laparoskopскаolecistektomija - temelji endoskopске kirurgije“ dr. Čale bio je temelj za učenje EK-a, a posebna je vrijednost u tome da je njezin kreator utemeljitelj LK-a u Hrvatskoj i da je knjiga sročena na temelju osobnih iskustava i zapažanja autora. Unatoč raznim teškoćama, Klinika za kirurgiju KB „Sveti Duh“ u Zagrebu profilirala se kao jedna od vodećih ustanova koje se bave EK-om u Hrvatskoj i regiji.

Zaključno, svjetsku revoluciju u laparoskopskoj kirurgiji zapalili su brojni pioniri različitih specijalnosti diljem svijeta, koji su izdržali kritike i strpljivo demonstrirali superiornost minimalnih invazivnih tehnika. Nadamo se da smo se ovim radom prisjetili nama važnu obljetnicu - 30 godina od prve endoskopске operacije u Hrvatskoj. Ti pioniri su skrenuli pozornost šire medicinske javnosti na usvajanje endoskopskih postupaka na području Hrvatske koji u to vrijeme nisu, a ni danas ne zaostaju za onima u vodećim europskim i svjetskim klinikama.

ivosoldo12@gmail.com